

Nr. 25.

Wileńscia, Paniadziełak 20 Čerwienia 1932 h.

Hod VIII (XVI).

Biełaruska KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Ahulnaja pierapiś nasielnictwa 9.XII.31 h. i jaje pieršyja rezultaty.

Jak usim wiedama, 9.XII. prošla hodu adbyūsia ū Polščy ahulny špis nasielnictwa. Metaj hetaha šisu bylo: dać abraz haspadarčaha, relihijnaha i nacyjanalnaha pałažeńnia ū Polščy.

Taki ahulny špis nasielnictwa ūžo byū dakanany ū 1921 hodzie. Toj adnak špis byū wielmi niedakładny, ion ni tolki nie dawaū wierna ha abrazu nacyjanalnych adnosin u dziaržawie, ale jašče ūwoū ūmat bļutaniny, bo sotni tysiač prawaslaūnaha nasielnictwa zaličyū da polskaj narodnaści, na što žwiarnuli ūwahu nawat polskija statystyki, jak Srokowski, Krynski i inš. Dyk treba bylo spadziewacce, što nowy špis u 1931 h. budzie prawiedzleny zusim biezstaronna i dać sapraūdy wierny abraz adnosin u Polščy, asabliwa z punktu hledžania nacyjanalnaha.

Adnak stałasia jnaks. My ūžo pawiedamlali ū swaim časie ab tych nadužyciach, jakija byli robleny ū časie šisu i jakija znajši swoj wodhuk u rezalucyi žjezdu BChD. U henaj rezaluci my pamiž inšym čtajem: „žjezd ściardža je, što pry apošnim špisie nasielnictwa 9 XII 31. byli stasawany na biełarskich ziemach špisaūščykami-kamisarami niedapuščalnyja metody, jakija narušauč padstavy prawaparadku, piarečać wolnamu wyjaūleniu woli našaha nasielnictwa što da jaho rodnej mowy.”

Jakija-ž heta byli niedapuščalnyja metody, špisaūščyku, ab jakich haworyc rezalucyu žjezdu?

Pieradusim špisaūščyki staralisia dakazwać tym ludziam, jakija padawali swaju rodnuju mowu — biełarsku, što nijakaj biełarskaj mowy niam, a jość tolki sapsutaja mowa polskaja i zapiswali im „jenzyk ojčysty” polski, a dzieciach ichnym zapiswali mowu polskuju jašče dzieła taho, što jany chodziač u polskuju škołu. (hl. „B. Krynicu“ Nr. 43.1931 — karespondencyja z Hierwiat Wil. Trocki paw.).

U inšich miascoch, a heta bylo najčaściej tam, gdzie žwie biełarskaje katalickaje nasielnictwa, pytalisa ū jakoj mowie molišsia? A ū našym kraju jak wiedama, polskaje duchawienstwa nakinuła biełarsusam polskuju mowu i mocna pilnuje, kab jany malilisa papolsku. Z kašciołau ciapier badaj usiudy biełaruščyna pawykidana, dyk na asnowie taho, što ū kašciele našym biełarusy-kataliki prymušany malicca papolsku, špisaūščyki zapiswali im mowu polskuju.

U Paleskim wajawodztwie, gdzie žwie pie raważna prawaslaūnaja nasielnictwa, zapiswali mowu „miascowuju.” Kali ū siananie supraciūlisia zapiswać swaju mowu „miascowaju”, a żadałi zapisywać biełarskaju, špisaūščyk zajaūlaū, što zapisywać hetak kezaū jamu jahony kiraūnik (hl. „B. Krynicu“ Nr 1 h. h.—karespondencyja z Kosaūskaha paw.). Urešcie majem danya, što ū ūsich hminach Paleskaha wajawodztwa byla razasłana telerama, kab zapisywać mowu tameśnaha žcharstwa „miascowej.”

Wielni časta kamisary špisaūščyki nie zwarewali ūwahi na zajowy ludziej ab swojej rodnej mowie, zapiswali jak chacieli („B. Krynicu“ Nr 1 h. h. karespondencyja z Wałozynskaha paw.). Kali chto piarečyū zapiswańiu mowy polskaj a žadaū zapisać biełarskiju, kamisar zławaūsia i rwaū napisany arkuš, abiacejučy, što ū siabie doma pierapiša nanowa i zapiša mowu biełarskiju. A kali chto chacieū prawiryć zapis, to nijak nia moh hetaha zrabić, bo adkazwali, što pakazwać nia mająć prawa i „jak zapisano, tak i dobrze”. („B. Kr.“ Nr. 4 h. h. karespondencyja z Staupieččyny).

Byli wypadki i horšja, bo, jak čtajem u „B. Krynicu“ Nr 6 h. h. (Karespondencyja z Ikažni, Braslaūski paw.), biełarsusam „daradžali“ zapisywać mowu polskuju, kab ich nie ūwažali za kamunistau...

Biearučy pad uwahu ūsio heta, nia možna bylo spadziawacca z hetaha šisu ani karysnych rezultatau dla dziaržawy, (bo ci možna apiraccia na falšyvych danych u kirawańi dziaržawaj?), ani dla biełarsusa, katorch lik u špise byū padadzieny kudy mienšy, čym jość u sapraūdnasci.

Majem pierad saboju apublikowany rezultat apošniah šisu ū ahulnych ličbach pawodle wajawodztwa i pawietu. Pawodle hetych ličbau ūsiaho na „ūschodnich kresach“ žywie 67 prac. niapolskaha žcharstwa (značyć — polskaha tolki 33 prac.). Najbolej niapolskaha žcharstwa žywie ū Paleskim wajaw. bo 85 proc., potom u Wałynskim — 83 proc., a mienš. u Nawahradzkim — 47 proc., u Wilenskim — 40 proc. Kidajecka ū wočy małaja kolkaś niapolskaha nasielnictwa ū Nawahradzkim i Wilenskim wajawodztwach, ale treba žwiarnuć ūwahu na toje, što tut žywie wialikaja kolkaś biełarsusa-katalikou, jakich najčaściej pisali palakami.

Ciapier woźniem niekatoryja pawety pa asobna. I tak: u Braslaūskim paw. z polskaj mowaj zapisana 66 proc., a z niapolskaj — 34 proc. nasielnictwa, choć kožny wiedaje, što ū Braslaūskim pawiecie žcharstwa haworyc pabiełarsku, abo (ū zachodriač častcy pawetu) palitoūsku; Ašmianski pawet zapisany badaj uwieś polskim, bo až 81 proc., tady kali ū hetym pawiecie badaj ūsio žcharstwa haworyc pabiełarsku; Lidzki — zapisany na 79 proc. polskim, a Wilenska-Troki až na 84 proc! Takoha wialikaha procantu polskaha nasielnictwa nie znachodzim nawat u niekatorych pawietach etnohraficnej Polščy: tak naprykłud u paw. Brzeziny Łodzkaha waj. majem tolki 76 proc., Chodzież, Paznanska wajawodztwa — 71 proc. polskaha nasielnictwa i h.d. Z usiaho widać, što špisaūščyki ū nas pierastalisia. Praude, jość pawety, dzie i ūneslik „polscaka“ nasielnictwa aznačany niewialiki, napr. Dzisieniški paw. — 39 proc., Maładečanski — tak-sama 39 proc., Niašiški — 24 proc., Nawahradzki — 24, Pružanski — 16, Kosaūski — tolki 10 proc., ale kožny, chto choć trochi pabyū u tych pawietach, wiedaje dobra, što sapraūdnny lik polskaha i niapolskaha nasielnictwa wa ūsich hetych pawietach kudy mienšy.

My jašče nia majem ūpōnaj statystyki, wykazwajučaj, kolki zapisana ū Polščy biełarsusa, kolki ukraińca, litwinoū i h. d., ale majem tolki statystyku, kolki ū kožnym pawiecie žywie polskaj i niapolskaj narodnaści. Pašla padličenja i apublikawańia danych, kolki ū kožnym pawiecie jość žcharoū kožnaj narodnaści, my padrabiazna zajmiemsia „statystykai“ apošniah šisu. Ciapier-ža musim jašče raz adznačyć, što apošni špis z 1931 h. nie padaje sapraūdnaha wobliku Polskaj dziaržawy z punktu nacyjanalnaha. Hety špis, taksima jak špis z 1921 hodu, byū robleny z peūnymi palityčnymi metamii i pa winien być nazwany špisam palityčnym, zroblynym ū intaresach polskaj palityki.

Što datyca nas, biełarsusa, to my pawinny, nia hledziący na ūsie špisy, išći da štoraz bolša narodnaha ūświedamleńia i stojaści. Budziem pominic ab tym, što pry narodnym ūświedamleńni špisaūščyki zapisywać niam čaho, bo bałonaje nia toje, jakim čaławieka zapišuć, ale jakim čaławiek jość u sapraūdnasci. A sapraūdnasc zausiody pieramahaje.

Chto sam pracytau ūžo „Bieł. Krynicu“, pracytaj jaje sabranym susiedziam i rawiešnikam i wytłumač im što i da čaho!

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKA 1-19. (Wilno, Ludwiskaja 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ron. da 4 hadz. wieč

Ceny abwiestak pawodle ūwowy.

„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod — 4 zał., na paūhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał. Zahranicu ūdwaža daražej. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Biełaruski Instytut Hasp. i Kultury ū Nawahradčynie.

Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury swaim statutam, dazwolenym centralnymi ullađami Polskaj dziaržawy, abymaje tyrytoryju ūsiej Zach. Biełarusi i moža zakładać (pawodle statutu) i zakładaje hurtki na ūsiej terytoryi Polskaj dziaržawy, dzie tolki žyuć biełarusy.

Nie zwažajučy na ūpōnaje ūprawamocnieńie „Biełarskaha Instytutu Hspadarki i Kultury“ centralnymi dziaržaūnymi ullađami, u swaim režiwičci Instytut spatkaje wialikija pieraškody ū sensie farmalnym z boku miascowych administracyjnych dziaržaūnych ullađau.

Hetyja, u suteńci drobnyja, farmalnaści wymahanyja pawietawymi starastwami ū adnosinach da kulturna-praświetnaj dziejeńscia, da pašyrenia i ražvićcia Instytutu, žaūlajucca amal nia spynieñiem akrešenaj u statucie T-wa pracy. Ab hetych drobnych farmalnaściach, jakija prypniajuć pracu Instytutu ū pawietach Wilenskaha wajawodztwa my ūžo pisali. Ciapier zahłaniem u wajawodztwa Nawahradzka.

U pawietach Nawahradzka wajawodztwa, taksama jak i wa ūsich pawietach Zach. Biełarusi, zakła ajucca hurtki Bieł. Instytutu Hspadarki i Kultury, jakija spatkaušysia z wymohami „drobnych farmalnaściu“ z boku administracyjnej ullađy, prypniajuć časta nierašpačatuju jšče swaju dziejeńscie.

Dzieła charakterystyki adnosina hetych pawietawnych ullađau da Bieł. Instytutu Hspadarki i Kultury ū Nawahradčynie, padajom woś hetyja pieršyja papaūšyjasia dwa fakty.

Uwosień min. 1931 h. sahanizawaūsia ū w. Hajnin, Baranawickaha paw. hurtok BIHiK. Zakładcy hurtka padali ū Centralu Instytutu deklaracyju z prošbaj adčynieńia ū Hajnini hurtka. Centralnaja Uprawa Instytutu, na asnowie par. 15 ministerstwam zalehalizowanaha statutu wysłała pawiedamleńie Baranawickamu starastwie, što ū Hajnini adkrywaje hurtok swajho lehalna isnujučha kulturna-praświetnaha T-wa. Na hejne pišmo Baranawickaje starastwa (№ 5411-W.P. 1931) pawiedamiła Centralu Instytutu, što pawiedamleńia nie biare pad ūwahu (a hetym nie pryznaje hurtka lehalnym), bo ab adkryći hurtka byccam pawinny padać zajawu ū starastwa zakladcyki z dałučeńiem zhody Centrali Instytutu dy jašče i z paświedčenaj kopij statutu. Pry hetym starastwa zaznacyla, što Centrala Instytutu hetu pastanowu starastwa moža zaskaržy u wajawodztwa. Centrala Instytutu, reč jasnaja, z hetaha prawa skarystała i padała rekurs Nawahradzku wajawodzie, ražašnajacy niaslušnaś pastupańia Baranawickaha starastwa. Ale prajšlo ūžo bolš paūhodu času i p. wajawoda aničahusieki na heta nie adkazu, a hurtok u Hajnini tak i astaūsia niačunny.

Druhi fakt: u w. Delatyčach, Nawahradzka ha pawietu.

Centralnaja Uprawa Instytutu atrymała z miejsca deklaracyju z prošbaj adčynieńia tam hurtka Instytutu. Zhodna z statutam Centrala T-wa pawiedamiła Nawahradzka starastwa ab adčynieńi ū Delatyčach hurtka Instytutu i prystupiła do pradbačanaj statutam lehalizacyi. Tymčasam Nawahradzka starastwa pawiedamiła (№ 3326-31) Centralu Instytutu, što pawiedamleńia ab adkryći hurtka ū Delatyčach nia prymaje da wieđama. Centrala Instytutu hetu pastanowu starastwa zaskaržyła ū wajawodztwa, ale prajšlo ūžo tak-ža bolš paūhodu času i nijakaha nie atrymała adkazu, a hurtok u Delatyčach tak i zahibieū.

Pry hetym treba adznačyć, što ū pawietach Wilenskaha wajawodztwa Centralnaja Uprawa Bieł. Instytutu Hspadarki i Kultury lehalizuje swaje hurtki ū paw. starastwach sposabam takim-ža, jak pradbačana ū statucie T-wa, a tak-ža hetkim, sposabam zalehalizowany i tyja hurtki Instytutu

ú wajawodztwie Nawahradzkiem, jakija ú pawietach Nawahradzka wajawodztwa isnuje i siak tak prabiwajučsia z roznymi pierskodami praruje.

U čym-ža zakluciejecca dzlejnaśc isnujučych hurtku Instytutu na terytorii Nawahradzka wajawodztwa?

Dziela prykladu woźniem hadawuju sprawazdač za 1931 h. hurtka BIHIC u Lachawiečach, Baranawicka paw.

Z hetaj sprawazdačy dawiedwajemsia, što hurtok zładziu za hod ledz adno biełaruskaje pradstauleńnie, na čarodnaje pradstauleńnie Baranawickaje starastwa nie dało dazwołu. Pračytany adzin papularny referat — ab haspadarcy. Na ahułnym schodzie hurtka pastanoūlenia adčynič biblioteku-čytalni i prystupič da pracy dzieła zarhanizawańia spažywieckaj kooperatywy.

U 1932 hodzie hurtok zładziu užo 3 biełaruskija pradstauleńni. Aprača hetaha sioletka hurtok pačau abaronu ad škodnikaū pasiewau — prystupiū da niščenja ražwioūšchysia tam susloū. Za sioletniu wiasnu prymityūnem sposabam Hurtok źniščy bolš 8 tysiač susloū. Radnyja Lachawicka mahistratu, acaniūšy hramadzkuju pracu hurtka Instytutu žwiarnilisia ú mahistrat, kab apošni wydaū hurtku Instytutu 800 zł. zapamohi dzieła padtrymańnia dobrych pačynańnia hurtka.

Słowam, samaūrad užo razumieje karysnaśc dla kraju pracy Biel. Instytutu Haspad. i Kultury; a kali heta zrazumieje dziarž. administracyja?

P-K.

Z hazet.

Federacyja Litwy, Bielarusi i Ukrainy — metaj palityki Hitlera na Uschodzie.

Rasiejskaja hazeta „Sierodna“, jakaja wychodzić u Rzyie, u № 164 piša, što dr. Rozenberg adzin z najblizejšich supracoñikaū Hitlera i kandydat na ministra zahraničnych spraў u budučym hitleraūskim uradzie, wystupiū u Mlunchenie z palityčnaj pramowaj, u jakoj narysaua prahramu nar. sacyjalistyčnej (hitleraūskiej) zahraničnej palityki.

Ciapierašnaja palityka Niamiečyny na Uschodzie adnosna da Saw. Rasiei — zajawiū Rozenberg — była wielmi pamykowaj, bo jana nia ličylasia z mahčymaściu, što palityka budučaj Rasiei moža być pryznajaj da Francij. Niamiečynie treba imknucca da stwareńnia wa Uschodnij Eūropie federacyi Litwy, Bielarusi i Ukrainy. U hetaj federacyi žwiebolej jak 50 milionaū čaławiek i jana byla-b prociuwahaj jak adnosna Rasiei, tak adnosna i Polščy. Kali-b udelosia zasnawać taku federacyju, to Niamiečyna iznoū mieła-b rašačučy upłyū wa Uschodnij Eūropie”.

Hetak kazaū Rozenberg. Reč zrazumieja, što hetyja słowy zrabili ú Berlinie (i nia tolki ú Berlinie) wialikuju sensacyju, bo jany ſkroūwajuc niamieckuju palityku na zusim nowy šlach. Ab

hetym nowym šlachu niamieckaj palityki i ab jaje značeńi my užo pisali ú № 3 „B. Krynic“ h. u stačci „Niamieckaja palityka na Uschodzie i Hitler“, kudy i adsylajem našich čtačoū. Ciapieraža tolki adznačajem, što Bielaruš i biełarskaja sprawa štoraz wyraźniej wychodzić na mižnarodnu arena i, pašla prychodu da ulti Hitlera, jana, mahčyma, stanie pierad świetam jak adna z wažniejszych spraў. Hitler nie dawiaje budučaj Rasiei, jakaja moža iznoū nawiazać sajuz z Francijaj i celaj dušoj nienawidzić Polšč. Widać z usiaho, što ion zatrzymaūsia na federacyi Litwy, Bielarusi i Ukrailny, pry pomačy katorych dumaje abrezač jak Polšč, tak i Rasleju. Zajawy hitleraūskich palitykaū pazwalajec nam świerdzić, što my znachdzimsia pierad nowymi padzlejami ú Uschodnij Eūropie nia tolki z boku Niamiečyny, ale i mahčyma z boku inšych kraju, jakija nie zachočuć być pasyūnimi adnosna nowaj niamieckaj palityki i jaje metaū na Uschodzie.

Hdzie tut wioska?

Syraka wiedama ab tym, što i na našich biełarskich ziemiach isnuje polski „Kułki rolničyja“, jakaja pa bolšich haradoch majuć swaje wajawodzkija centrali, katoryja ūznoū padčniajucca adnej najwyżejšaj centrali — Waršawie. Jość takaja wajawodzkaja centrala i ú Wilni i 7 h. m. adbywała jana swoj hadawy žjezd.

Dzlejnaśc hetych „kułkaū“ zaleža miž inšym na „repräsentawańi“ celaha ziemiarobskaha stanu, h. zn. što pradstaūniki hetaj arhanizacyi ūsiudy i kožnamu chwalacca, što jany heta ceļaje ziemiarobstwa, i wialikaje i drobnaje. I na hetaj padstawie pany „kułkovičy“ wyciskali i wyciskajec wialikija sumy hraše jak ad uradu, tak i ad samaūradu (pawietowych „Sojmikaū“) i z hetaha wielmi dobra žyuć.

My nikoli nia wieriły samachwalstwu panou „kułkovičau“, što jany heta „ūslo ziemiarobstwa“ i zaūsiady ćwierdzili i ćwierdzim, što tam, u „kułkach“, wioscy našaj nia miejsca i tam jeje niama (hladzi „B. Krynic“ № 18-31 h.). Adzieła hetaha nielha hetych „kułkaū“ uspamahać za tyja hrošy, jakija źbirajucca z našich wiosak u formie hetak siahońnia ciažkikh padatkaū. „Kułki“ heta arhanizacyja wyklučna panskaja i asadnickaja, dyk pa prawu pany i asadniki musiać sami jaje ūtrymliwać. Tymbolš što padatki płacić najbolš wioska: pany i paupanki ūmieuć dachadzić dla siabie ūzialakich źniżak a to i darawańia, a asadniki dyk jašče dastajuć zapamohi. — Tymčasam dzieicca jakraz naadwarot: panskija i asadnickija „kułki“ žyuć koštam wioski.

Pokul my, biełarusy, hetak ćwierdzili, palaki nam nia wieriły ci nawat słuchać nie chacieci. Ale woś zdaryłasia niešta, što samych palakoū musiła-b pierakanać, kali jany jašče mająć kryšku sumleńnia. Pawodele wiestak polskich-ža hazet, prysutny na sioletnim žjezdzie Wilenskich „kułkaū“ wiedamy polski hienerał Želihoúski, bačačy pracu „kułkaū“ i sklad učašnikau žjezdu (panou i asadniki), zaplarečy hetamu žjezdu prawa

Z biełarskaha žyccia.

Druhoje wystuplenie choru B. Stud. S. pad kiraūnictwam hram. R. Šyrmy adbylosia ū sieradu 15 h. m. ú Wilenskim haradzkiem parku im. hien. Želihoúskaha. Celaje wystuplenie možna označyć wielmi ūdełym. Samapeūnaśc i wyraūnańnie hałasou widawoča üzrastaje, śpieje, treba jšče tolki ūzmocnić tenara. Pomyśl uplatania ū kancert pokazu biełarskaha nacyjanalnaha tancu „Lawonichi“ ú zasadzie wielmi dobrzy — uwykanańi napataku na značyja trudnaści i akazaūsia krychu za ciažki. Wirawaty hetamu adnak nia sami wykanaūcy, a abstanoūka: „žywaja“ padloha i nie najščašliwiejšy padbor instrumentu da padyhrywańia. Pad adkrytym niebam u takich wypadkach chiba lepš apraūdaūby siabie instrument, jaki wasfre zaznačaū-by takt (cymbały, bubien). Sami tancory — wyanalniki „Lawonichi“ wydali z siabie ūsio, što mieli i mahli: umieju zwarotliwaśc, silu i gracyju. Stauna!

Kličny sklon (vocativus) ad słowa „Kasia“ jość „Kasiel“, a nia „Kasiu!“.

Narodu było sabraūsia na kancert mnoha. Sprycynielaśia da hetaha dawoli bojka pawiedzienaja praphanda kancertu pry pomačy wialikich aſiāu i ūlotak, raspašyraných pa Wilni za dzion piać prad kancertam. Nielha pry hetym adnak pramaūčač pažadańia, kab na budučyniu haspadary choru žwiartali ūwahu nia tolki na materyjalny, ale i na moralny bok swojho pačynańnia. Wilnia heta nie Waršawa, a Bielarusy ú Wilni niejkija kitojcy: tut aſišy i ūlotki treba drukawać i pabiełarusku!

Astajecca ūreście pažadać, kab zapačatkowany chor rožwiaušia dalej, u samostojnemu arhanizacyju, dy kab sabranyja srodku z dahetułašich wystupleniaū nia byli ūkroūwany na što inšaje, jak tolki na fond hetaje budučaje arhanizacyi. — U hetkim tolki rožwiazańi sprawy možna widzieć trywałki załoh pad systematyčny kult biełarskaj pieśni.

A hetaha nam siahońnia wielmi treba.

Z prykrasliu treba tut adznačyć, što dyrekcyja Wil. biel. himnazzii ú pašlednia dni pad wystupleniam choru zebrała elektryčne światło z pamieškańia B. Stud. S zu, gdzie adbywaliśia repetycyi choru i charysty musili adbywać

pradstaūnictwa intresaū našaj wioski i ú swajej pramowie adazwaūsia da sabranych miž inšym hetymi słowami: „Hdzie tut wioska? Cto jaje zastupaje, bolšyja ci siarednija abšarniki, a moža asadniki?“

Jak widać i polski hienerał pierakanaūsia, što pašyranyja i zachwalanyja „kułki“ heta arhanizacyja abšarnikaū i asadnikaū. Dziela teho nia miejsca tam našamu biełarskamu sieleninu: jamu patrebna arhanizacyja swaja biełarskaja. Na „kułki“-ž bolš nielha dawać i łamanaha hraša.

w.

W. A.

17)

Kaniok-Harbuniok.

XIV.

Niasuć skryniu u światlicu.
Kniaž paciešyū Čar-carycu.
Kaža: „Miła, nia žuryśia!
Na mianie bolš nia krywiśia;
Twoj piaſcionak my znajši —
Ú twaju chatu pryniashi.
Dyk piaſcionak ūkładzi,
Zamuž skorańka idzi!
Bo mnie wielmi nieciarpicca —
Nadta-ž ja chaču žanicca!
Ech, wiasielle zahulajem,
Wypjem ūtuka, zaihrajem!...
„Tak-to-tak!“ nia wychodzić,
Pačala jana wywodzić:

„Bo pierš-na-pierš ja panienka:
Ja pryoža, małdzieńka,
A ty lysy, jak toj miesiac,
I hadou siem raz pa dziesiąć;
Ty brydki jak hryb smarčok
I harbaty, jak kručok!...
Kniaž. — Sto-ž takoje, što harbaty?
Dy zatoje-ž ja bahaty!

„Stary, lysy“ — to-ž nia škodzić:
Małdych nia budu zwodzić.
Što brydki — tabie zdajecca;
Tolki treba pryhlađiecca;
Jak pa modzie prybiliarusia,
Abhalusia, abstryhusia —
Tahdy budzieš pawažać...
Car-dziawica. — Wierabju tabie pužać!

Što daremna mnie marmočaš? Kniaž. — Tak, tak, tak!

Hryb stary, žanicca chočaš! C-dziaw. — Tabie treba admianicca.

Dyk pasłuchaj-ža narešcie: Kniaž. — Ale-ž jak?

Nie pajdu, choć mianie režcie! C-dziaw. — Kab sa staroha

Na chlapčynu małdoha.

Kniaž. — Dyk-ža-ž jak?

Car-dziawica. — Dyk woś pasłuchaj!

Haławy sabie nia čuchaj!

Try kotły skažy staūlać,

Dwa wadoj panaliwać;

Małaka nalješ u treci:

Usio heta dla wašeci.

Pierš ahoń pad dwa padłožys;

Treci tak pakinuć možaš.

Małako kipieć jak stanie,

Dyk woś ty — pa hetym planie

Tahdy žywa raždziawajsia.

Ú katle pieršym pakupajscie;

Poše skočyš u ūciudzionu.

Kali tak žanicca chočaš,

U kaciel hračy skočaš:

Małdzieńkim tahdy stanieś

I ruku maju dastanieš.

Kniaž tut z strachu až skrywiūsia

— Chočaš ty, kab ja zwaryūsia?

Oj, biada maja, biadouka,

Biedna kniaziawa haloūka!

Pa pakojach swaich chodzić

I u hoławu zachodzić:

Jak tut wyleži z biady —

Z małaka taho, z wady?

Dumaū kniaž, až zaśmiajaūsia,

Što woś pierš nie dahadaūsia:

Treba Janku pakupaci,

Tahdy peūna budzie znaci,

Jak rabić — ci tak, ci hetak:

Jon nia maje żonki, dzietak...

Kali Janku pojedzie hladka,

Dyk ražwiažacca zahadka;

Tahdy sam, kali zachoča,

U kaciel praklaty skoča...

Janki, praūda, bylo-b ūkoda,

Ale wažnaja pryhoda.

Janka — moj śluha, paddany...

Kniaž takija strolč plany.

... Jon mianie pawinen słuchać:

Małaka taho paniuchać;

U druhim katle-waratku,

Poše zimnaj naastatku;

Nie chaču taho daremna,

Bo ūzo tak bylo-b nikčemna;

Zapłaci pa dobrą zhodzie,

Kali tak ab hetu chodzie...

Pasylaje kniaž dwaranaū,

Hdzie prypynak byu Iwanaū,

Kab išli chutcej ūkaci —

Ci u hościch, ci u chacie,

Ci prapaū jon moža hdzieści —

Kab chutcej jahō prywiesći.

U stajniu skočyli dwaranie:

<p

swaje ćwiczenie pry kopiačach świeckach u ciesnym pakoi. Było heta byccam wynikam nieprzumieśniau. Dyrekcyi z Sajuzam: ale ci-ž nia było ūzo inšaha sposabu „represalijsk” i što tut winien biełaruski chor?

Nia tudy daroha da azdarauleńia Wilenskaj Biel. Himnazii. Naša redakcja atrymała adkrytaje pišmo A. Budžki, S. Karala, A. Strakoškaha, J. Pratasewiča i M. Siniauskaha (Prezydium Bačkauskaha Kamitetu Wilenskaj Biel. Himnazii) da usiaho biełaruska hramadzianstwa ū jakim ściwardzajuć, što z paličnaj baračby nia była wyeliminawana nawat i wučniouškaja moladz himnazii i pašla hetaha ūsiaho wyšpamianutja ū swaim piśmie chwalacca, što ūsiarnulisia da „wiedamha” R. Astroškaha z prošbą, kab Jon pryniela na siabie kiraūnictwa himnazii, jak dyrektor.

Nia tudy daroha da azdarauleńia himnazii.

Z Tawarystwa Pryjacielaū Bielarusawiedy pry Wilenskim Uniwersytecie S. B. U minułju niadzielu 12 h. m. adbyūsia Ahulny Schod Siabroū T-wa Pryjacielaū Bielarusawiedy U. S. B. ū Wilni. Schod byū sklikany z metaju padsumawańia, u suwiazi z kančatkam sioletniaha akademičnaha hodu, usiaje dosiuleśnijaje nawukowaje pracy Tawarystwa i adnačasna značenija ahulnaha planu pracy na budučy hod.

Pašla račowaj i ožylenaj dyskusii bylo pastanoūlena, kab na budučy hod ſlacham čytańia na naukowych zborkach T-wa referatau z roznych halinaū biełarusawiedy, uciahnūc usichčysta siabroū da naukowej pracy, imknucca, kab hetaja praca prynosiła karyśc dla ūsih siabroū Dziesiela hetaha wyrażana bylo pažadańie, kab usie siabry T-wa pryhataūlali nawukowaje referaty specjalna dziela čytańia na zborkach T-wa.

Druhoj halinaj pracy T-wa jość źbirańie biełaruskaha folkloru i hieohrafičnych i asabowych nazowań. Užo padčas minułaha leta i tak-sama światočnych feryjau biahučaha akad. hodu, mnogimi siabrami i sympatykami T-wa byū sabrany značny lik biełaruskich narodnych pieśniaū i innych dadzienych z haliny našaje etnografii. Urad T-wa, z metaju bolš zaachwocić swaich siabroū da źbirańia padčas sioletniaha leta narodnych pieśniaū, naładzū specjalnyja naukowa zborki na temu: „Apawiadańi siabroū T-wa ab sabranych imi biełaruskich narodnych pieśniaach”. Woś-ža i na apošnim Schodzie bylo šyra abhawarywana pytańie źbirańia padčas leta biełaruskich narodnych pieśniaū.

Urešcie dzieła taho, što praca T-wa pryniela ūzo dawoli šyrokija rāzmiery, pastanoūlena stwaryc rad specjalnych sekcyjaū, dzieła kiraūnictwa paasobnymi halinami nawukowaje pracy. I tak paustała nastupnych piąć sekcyjaū: literaturnaja — pad kiraūnictwam St. Stankiewiča, jazykowaja — pad kiraūnictwam dr. J. Stankiewiča, histaryčnaja — pad kiraūnictwam Chw. Illjaševiča, etnografičnaja — pad kir. M. Piaciukiewiča i ekanamicnaja — pad kiraūnictwam J. Kasiaka.

U wolnych prapazycyach Schodu cely rad siabroū, biaručy pad uwahu systematyčnyja razbojnickija napady Korporacyi „Skarynii” na paasobnych studentau-biełarusau, u hetym liku i siabroū T-wa, damahaūsia, kab Urad T-wa wyčyrkuū z liku siabroū swaich „Skaryninaū”,

Nawiet ū žołable šukali;
Im druhija pamahali —
(Jaho-ž widzieli učora!);
Ciapier zhnuū jak kamfora;
Nawiet śled za im žwiatreūsia...
I hdzie-ž Janka toj padzieūsia?
Ažno bačać — što za licha?
Siarod stajni Janka cicha
Špic spakojna, bahabojo;
Dyša poūna, roūna, strojna;
A tak smačna uschlipaje,
(Son pawažny — reč światajai),
Što ež žal bylo budzici.

Treba-ž kniaziu dahadzici:
Dyk woś turzač Janku stali
I pad nos jamu kiwalli;
Poše ū zamak zawałočuć,
Dahadzic woś kniaziu chočuć.

XVI.

Tut-ža Janka, jak zlažyūsia,
Dyk try razy pabažyūsia,
I zaklaūsia hawora:
„Nie pajedu bolš na mora!
Na kawalki mianie režcie,
A parezaūšy, choć jeście —
Nie pajedu k akijanu!”

Kniaž tłumačyć staū Iwanu:
„Sprawa, bačyš, tut druhaja,
Saūsim lohkaja takaja:
Zaútra ja hulańnie spraūlu;
Try katyi woś tut pastaūlu,
Niedaloka kala ganku.
A ty, bracie, miły Janka,
Woś pawiniem pastaracca —
U katloch tych pakupacca.”

jakich jość u T-wie try asoby. Urad T-wa, parazumieśysia z Kurataram zapeūni, što damahańnie hetaje budzie wykanańa na najbliższym pasiedžańni Uradu T-wa.

Praz uwieś čas na Schodzie byū prysutny Kuratar Tawarystwa pref. E. Kašmidar, wialiki prychilnik biełaruskaj narodnej pracy.

Z wydawieckaj niwy. Hetymi dniami wyjeli z druku:

1. „Šľax Moladai” № 6 za m-c čerwień s. h. — miesiačnik biełaruskaj moladzi. — Cana numeru 30 hr.

2. „Chryścijanskaja Dumka” № 6 za m-c čerwień s. h. — miesiačnik biełaruskich katali-ko-łacińnikaū. — Cana numeru 30 hr.

3. „Da złuczeńia!” № 6 za m-c čerwień s. h. — miesiačnik biełarusau unijataū. — Cana numeru 30 hr.

4. Braty Bielarusy! — adozwa Biełaruskaha Katalickaha Wydawiectwa.

Usio dastać možna ū biel. Kniharni „Pahonia”, Wilnia, Zawalnaja 6—10.

Z STUDENSKAHA ŽYĆIA.

Nowy Kuratar B. Stud. S. Na miejsca adyšoūsha ū dymisiju Kuratara B. Stud. S., pref. St. Władycki, abniac stanonišča Kuratara B. Stud. S., na prośby Uradu hetaha apošniah, zhadziūsia pref. E. Kašmidar. Senat Akademicki U. S. B. nowa Kuratara B. Stud. S. zaćwierdziū.

Uznoū dziki napad „Skaryninaū” na staršyniu Rew. Kamisii B. Stud. S hram. J. Šutoviča Dnia 8-ha h. m. wiečaram hrupa „sławnych małajcoū” — siabroū Korporacyi „Scorinii”, u liku 6-cioch asob, napała ū pamieškańi B. Stud. S. na stud. J. Šutoviča i brutalna da krywi jaho pabiła. Napad zrobiony ū časie, kai ū pamieškańi B. Stud. S. nikoha, za wynikam A. Aniški i J. Šutoviča z siabroū Sajuzu — nie skaryninaū — nia bylo. U napadańni brali ūdziek: Michaś i Piotra Ščasnyja, Wiktar Astroški, Jan Zianiuk, Aühień Bartul i Kastus Hlinski.

Sprawa tak haniebnaha i niačwanaha jšče ū žyci biełaruskaha studenstwa napadu, jak dawiedywajemsia, źkirawana hram. J. Šutovičam u Akademicki Sud U. S. B i ū Sud Karonny. Cikawa čym adkažuć na hetym pastupak swaich wychawancow filistry „Scorinii” — A. Łuckiewič i R. Astroški?

Jak hetu moža być? Prezydium Bačkauskaha Kamitetu Wil. bieł. himnazii zahadaū Biełruskamu Stud. Sajuzu aparažnić zajmanaje dahetul pamieškańie i hetym pažbawiła biełruskaje studenstwa jakoha-niebusz pypynku.

Dziūna pry hetym, čamu toj-ža B. K-et nie ūzdabudziecca na adwahu wykinuć z swaich pamieškańia „Centrasajuz” z usimi jahony mi polonofilskimi prybudoūkami?

Z NAWAHRADZKAHA BIEŁARUSKAHA ŽYĆIA.

Matura U Nawahradzkaj biełaruskaj himnazii sioleta bylo dopušcana da matury 5 wuč-

Janka. — Nu, a što u ich tam budzie?

Kniaž. — Buduć hości, buduć ludzi.

Janka. — U katloch tych? ja pytaju.

Kniaž. — Ja u pieršy zahadaju

Małaka nalić da wieka;

Kab bylo dla čaławieka

Dobra, ciopla, miakka, mila.

(Car-dziawica tak wučyla).

U druhi nalju wadzicy

Z samaj kniaziawaj krynicy.

Janka. — A u treci?

Kniaž. — Dy taksama.

Janka. — A na što ūsiu hetu krama?

Kniaž. — Pačakaj, bratok, pačuješ:

Spraudy nie paškaduješ!

Woś my droū pad ich nawalim;

Pad dwa tolki — i padpalim.

Woś taħdy my napačatak

Z małaka zrobim waratok.

Pad druhi my droū nawalim

I wadu u im zawarym.

Ale treci, mnie zdajecca,

Chaj ſciudzony astaniecca...

Tahdy, Janka, ū pieršy skočyš...

Janka. — Nu, a kniaž, čamu niachočaš?

Kniaž. — Dy ty, Janka, nie spračajsia!

Ū wadzie poše pakupajsia...

Janka. Durki, kniaža! tolki zwodziš:

Jak durnomu waławodziš.

Spraudy, hetu nikčemna!

Kniaž. — Dy zatoje — nie daremna:

Zaplaču pa dobrą zhodzie,

Jak tabie ab hetu chodzie.

Janka. — Nie pajdu! kniaž sam skačy.

Mianie chočaš upiačy,

Ci zwaryc jak parasia,

Ci kurycu, ci husia?...

Kniaž. — Sto, ty śmieješ jaše sporyć?

Čuješ, kniaž tabie haworyć!

Kali skašaš jaše słoūca,

Pasiaku na drobny droūca!

I nahoj na kości stanu:

Żyły, špik z ciabie dastanu!

Zrablu z miasa klocki, krupy;

Tyja:ž krupy dam da stupy:

Budziem bić, taūčy pa śmierci,

Až śmiajacca buduć cerci!

XVII.

Janka, ū stajniu ulacieūšy,

Jak šalonys, zwarjacieūšy,

Pa ūsię stajni staū lataci,

Narakaci, praklinaci,

Až na Konika natknuūsia.

„Što ty, Janačka, naduūsia?”

Kaža Konik: „niebarača!”

Ažno bačyć — Janka płača.

Dyk i Konik rad-niawoli,

Choć nia płakaūšy nikoli,

Tut zapłakaū tak raptoūna —

Stała šloz kartya poūna.

Siadziać, biedny, horka płačuć,

Ale zara stali bačyć,

Što ūsię z taho karyści,

Jak toj kaža: „ani zhryści!”

Zara słozy asušyli,

Abnališ, pahawaryli;

Kaniok poše: „Kažuć ludzi:

Zło mliniecca, dobra budzieł

A da zaútrašnaj nahody

Pryhatujsia jak zaúsiody.

Choć narođu budzie mnoha,

Litoūski „Žodziški”.

Toje, što pieražywali Žodziški, zmahajučysia za biełaruskuju mowu ū kaściele, pieražywajuc Wasluny, zmahajučysia za mowu litoūsku. Ab hetym šyroka apiswaje „Viñius Rytous” (z dnia 21.V siol. h., № 40), pawodle jakoha zmiašciam tut hetych niekalki wiestak.

Wasluny — litoūskaja parafija ū Swiancianskim paw. Paustała jana pa wajnie koštam i starańiem wyklučna litoūskim. Dadatkowyja nebaženstwy i nauki ū hetym kaściele, reč zrazumiela, adpraūlalisa palitoūsku. Dla apalačanych litoūcaū koźnju niadzielu i świata byla papolsku Ewanelia i nauka.

U 1927 h. nastupiła zmiana. Ciapierańi arcybiskup zahadaū padzialić usio dadatkowaje nebaženstwa i nauki pa roūnaj čaści: palitoūsku i papolsku. Była jaunaja kryūda dla litoūcaū, ale jany ciarpeli. Urešcie „palaki” zežadali, kab litoūcam byla što adna niadziela, a im — što dźwie.

Heta padniało litoūcaū. Pačali jany rabić starańi, kab da hetkaj kryūdy nie dopuścić i kab ahułam u Wasiunach byu wiernuty paradak u nabaženstwie z 1927 h.

U wyniku adnak usiaho hetaha probašč Wasiunskaj parafii atrymau ad arcybiskupa zahad, kab nabaženstwy byli padzieleny na paławinu. Zahad hetu byu pračytany z ambony i prybity da d

